

Jarmo Kortelainen & Juha Kotilainen

Metsien ympäristökysymysten kansainvälistyvät tilat Venäjällä

Internationalising spaces of the forest environment in Russia

The paper explores the challenges and changes brought to the forest industrial sector in Russia by internationalisation. It analyses the actors affecting the environmental relations of that field of industry, first, in a global setting and, thereafter, in Russia. Russian forests as contested spaces are then examined by introducing the conflict over Karelian forests and the efforts for forest certification in the Nizhegorodsk Region. Theoretically, the paper draws from discussions on relational spaces. It is concluded that while the networks transgressing scalar limits are essentially non-territorial, as a result of negotiations between the actors involved in these networks new territories in the Russian forest landscape are produced.

Keywords: Russia, forest environment, relational spaces

Johdanto

Venäjä näyttäytyy julkisuudessa usein monoliittisena kokonaisuutena. Tämä koskee myös ympäristökysymyksiä, sillä laajat saastuneet alueet, ydinjäteongelma tai muut ympäristöuhkat mielletään monesti koko maata koskeviksi. Puhuvatpa jotkut venäläiset tutkijatkin kaikenkattavasta riskiyhteiskunnasta (esim. Yanitsky 2000). Pyrkimyksenämme on osaltamme murentaa tällaista ympäristökysymyksen monoliittista tulkintaa. Ympäristöongelma näkyy Venäjällä eri lailla eri sektoreilla,

mikä jo sinällään tuottaa paikallisia eroja. Lisäksi kuhunkin alaan vaikuttaa paikkakunnittain ja alueellisesta asemasta riippuen vaihteleva joukko erilaisia toimijoita, jotka eriyttävät ympäristökysymysten paikallisia ilmenemismuotoja ja tulkintoja. Ympäristökysymysten aseman ymmärtämiseksi on tähdellistä tarkastella eri alojen suhdetta ympäristökysymyksiin ja vertailla paikkakuntien kehityskulkuja. Ympäristökysymysten vastaanottoon vaikuttaa esimerkiksi se, miten neuvostoaikaa seurannut murros on kullakin talouden sektorilla tapahtunut, minkälaisia polkuja se on noudattanut ja miten kukin talouden sektori on spatiaalisesti organisoitunut. Lisäksi ympäristökysymysten ilmenemismuotoihin vaikuttavat ulkomaiset ja kansainväliset intressiryhmät, yritykset ja organisaatiot omilla tavoillaan.

Ympäristökysymysten hienoviritteisemmän tarkastelun mahdollistamiseksi analysoimme tässä artikkelissa tilannetta yhden talouden sektorin osalta ja pohdimme metsäsektorin ja ympäristökysymysten suhdetta¹. Metsäsektorin ymmärrämme metsien taloudellisen hyödyntämisen optimointiin pyrkiväksi yhteiskunnallisten instituutioiden ja käytäntöjen joukoksi, johon kuuluvat sekä metsäteollisuus että metsien hoidosta ja korjuusta vastaavat valtion viranomaiset. Metsäsektorin toimintaan kriittisesti suhtautuvana toisena osapuolena artikkelissa näyttäytyy ympäristöliike erilaisine versioineen. Tarkastelemme yhteiskunnallisesti muotoutuneita ympäristörivistiriitoja ja niiden ratkaisumalleja, emmekä siis kohdistu huomio-

ta ympäristöhaittoihin sinänsä. Jäsenämme sitä, miten ympäristöristiriidat kanavoituvat tilannekohtaisesti eri aiheisiin ja pohdimme syitä metsiin liittyvien ympäristökysymysten uudelleenmuotoutumiselle Venäjällä viimeisen kymmenen vuoden aikana. Toimijat ja niiden väliset suhteet ovat keskeisellä sijalla artikkelissamme. Tarkastelemme ensin tilaan liittyviä käsitteitä ja toimijoiden asemaa näissä teoreettisissa näkökulmissa. Pohdimme, miten ne auttavat ymmärtämään viimeaikaisia muutoksia erityisesti metsiin liittyvissä ympäristökysymyksissä Venäjällä. Tämän jälkeen jäsenämme metsäsektorin ympäristösuhteen muutosta ja tähän muutokseen vaikuttaneiden toimijoiden suhteita eri puolilla maailmaa. Tarkastelemme lähemmin paikallisten tapaustutkimusten valossa sitä, miten kansainvälistyvä ympäristöpaine on alkanut näkyä Venäjän metsäsektorin toiminnassa.

Ympäristön relationaalinen tila ja metsäsektori Venäjällä

Poliittisen ekologian tarjoamiin käsitteisiin nojaneissa tutkimuksissa on tarkasteltu ympäristösuhteen paikallisuutta (ks. Swyngedouw & Heynen 2003). Tässä traditiossa luonnon tuottamisen käsitteellä on kuvattu prosessia, jossa pääoma ja luonto muotoilevat jatkuvasti toinen toisiaan. Tästä näkökulmasta luonto ja yhteiskunta ovat erottamattomasti yhtä kokonaisuutta, ja luonto on yhä syvemmin talouden prosesseissa tuotettua. Kuten esimerkiksi David Harvey (1996) on todennut, luonnon tuottaminen on kontekstisidonnainen prosessi vaihdellen ajassa ja tilassa. Tästä syystä luonnon tuottamisen ja ympäristösuhteiden muotoja on pyritty tutkimaan myös sosiaalisissa ja alueellisissa yhteyksissään (esim. Keil & Desfor 2003; Swyngedouw & Heynen 2003).

Pääoman logiikasta ja tuotantosuhteista lähtevää tarkastelua on kuitenkin moitittu liian yksipuoliseksi. Kapitalistisen tuotannon luontosuhdetta eivät nykyisellään määritä pelkästään talouden sisäiseen logiikkaan liittyvät voimat, kuten voitontavoittelu, kysyntätekijät tai liike-elämän toimijoiden tavoitteet. Markkinatalouteen vaikutetaan yhä enemmän eräänlaisilla julkisilla sekafoorumeilla (*hybrid forums*) (Callon *et al.* 2002). Näillä tarkoitetaan laajoja keskusteluja, jotka kokoavat yhteen eri alojen ja elämänpiirien toimijoita määrittelemään perinteisesti talouden sisäisinä pitämiämme asioita. Keskustelut metsien suojelusta ja sertifiointista ovat hyviä esimerkkejä tällaisista sekafoorumeista, jotka ovat pystyneet vaikuttamaan talouden toimintamalleihin ja luonnon tuottami-

seen metsäteollisuudessa.

Luonnon tuottamisen paikallisia muotoja ja niihin liittyviä epäoikeudenmukaisuuksia on tarkasteltu erityisesti kehitysmaissa (ks. Bryant 2001) mutta myös esimerkiksi teollistuneiden maiden kaupunkiympäristöissä. Kaupunkiluonnon tuottaminen on nähty erittäin ristiriitaisena toimijakenttänä, joka tuottaa alueellisesti eriytyviä ja sosiaalisesti eriarvoisia ympäristöjä (esim. Swyngedouw & Heynen 2003). Tässä artikkelissa emme tarkastele kaupunkiympäristön muokkaamista vaan resurssiperiferiaa ja siellä vallitsevia erilaisia ympäristösuhteen muotoja. Myös resurssiperiferiat ovat kautta maailman yhä kiistanalaisempia tiloja, joissa hallitseva teollinen käyttö on saanut haastajikseen muun muassa ympäristösuojelua ja alkuperäiskansojen oikeuksia ajavia toimijoita. Näissä määrittelykamppailuissa luonnon merkitys ja käyttö ovat saaneet paikoitellen aivan uudenlaisia tulkintoja (Hayter *et al.* 2003).

Se, mitkä alueet ja paikat ovat tulleet määrittelykamppailujen kohteeksi, ei johdu yksin paikallisista luonnon tai kulttuurin ominaisuuksista, vaan paljolti myös kyseisten alueiden tilallisista asemista ja yhteyksien suunnista. Uudenlaisten tilallisten suhteiden ymmärtämiseksi otamme lähtökohdaksemme nykyamaantieteessä paljon huomiota saaneen relationaalisen tilan käsitteen. Käyty keskustelu on viime vuosina saanut paljon vaikutteita toimijaverkkoteoriasta, jossa yhteyksistä muodostuvia tilallisia muotoja on kuvattu topologisen tilan käsitteellä (ks. Kortelainen 2003; 2005). Relationaalisen tilatulkinnan mukaan yhteydet ja vuorovaikutus ovat paljon tärkeämpiä kuin kilometreissä laskettava välimatka tai ennalta määritellyt territoriaaliset alueet. Relationaaliset tai topologiset tilat ovat verkostomaisia kokonaisuuksia, jotka muodostuvat toimijoista ja niiden välisistä yhteyksistä. Toisiinsa yhteydessä olevat ihmiset ja paikat ”sijaitsevat” samassa tilassa riippumatta niiden välisestä absoluuttisesta etäisyydestä. Vastavuoroisesti sellaiset paikkakunnat tai toimijat, joiden välillä ei ole yhteyttä, ovat eri tiloissa (esim. Amin 2002; Sheppard 2002; Thrift 2003).

Tällainen lähestymistapa auttaa ymmärtämään alueellisia ja paikallisia erityispiirteitä ilman, että tarkastelisimme niitä perinteiseen tapaan sisäsyntyisinä ilmiöinä. Doreen Massey (esim. 1991; 2004) on lukuisissa kirjoituksissaan kehittänyt käsitteistöä, joka mahdollistaa paikallisen ainutkertaisuuden tarkastelun relationaalisesta näkökulmasta. Hänen mukaansa paikallisuutta leimaa yhä enemmän globaali paikan henki, joka on tulosta paikallisempien ja ylipaikallisten suhteiden yhteen

kietoutumisesta. Paikkakunnat ovat kohtaamispaikkoja, joissa paikalliset ja laajemmat suhteet, prosessit ja toimijat sekoittuvat keskenään. Yhdessä ne muodostavat ainutkertaisen kokonaisuuden ja paikallisen kehityspolun, jollaisia ei löydy mistään muualta.

Relationaalinen näkökulma tarjoaa lähestymistavan myös paikallisten ympäristökysymysten, -tulkintojen ja -konfliktien tarkastelulle. Luontosuhde ei ole koskaan pelkästään paikallinen ilmiö, joka riippuisi paikallisista toimijoista ja luonnonoloista. Se on aina omanlaisensa yhdistelmä, jossa paikalliset ilmiöt sekoittuvat laajempien kokonaisuuksien, kuten teollisuusyritysten, markkinoiden, ympäristödiskurssien, ympäristöpolitiikan, ympäristöliikkeen ja monien muiden vaikutuksiin. Toisaalta laajemmat yhteydet ja prosessit eivät koskaan täysin määritä ympäristösuhdetta, vaan toimijat sekä paikallisesti ilmenevät ja ainutkertaiset sosioekologiset olosuhteet ja tarinat vaikuttavat siihen monin tavoin. Niinpä spatiaalisilta suhteiltaan erilaisilla alueilla ja paikkakunnilla ympäristökysymykset ja niihin suhtautuminen voivat muodostua – ja tavallisesti muodostuvatkin – hyvin erilaisiksi. Vaikutusmahdollisuudet tosin vaihtelevat toimijaryhmittäin ja alueittain. Kun kaupungeissa ainakin vaikutusvaltaisimmat paikalliset toimijat ovat olleet vahvasti mukana ympäristön merkitystä koskevissa poliittisissa kamppailuissa, on periferioissa asukkaille jäänyt monesti vain sivurooli. Paikallisten resurssien käytöstä ovat useimmiten kamppailleet ja keskenään sopineet taloudellisilta ydinalueilta käsin operoivat toimijaryhmät.

Venäjän metsäteollisuus on kokenut suuria muutoksia viimeisten viidentoista vuoden aikana. Silti sen absoluuttinen sijainti on yhä edelleen lähes kokonaan seurausta suunnitelmatalouden aikana tehdystä päätöksistä. Tehtaat sijaitsevat pääsääntöisesti siellä, minne ne neuvostoaikana ja jos sitä ennen rakennettiin. Sitävastoin metsäsektorin relationaaliset yhteydet ja tilat ovat muotoutuneet suurelta osin uudelleen Neuvostoliiton hajoamisen jälkeisissä tapahtumissa. Näillä yhteyksien muutoksilla on puolestaan ollut suuri vaikutus eri yhdyskuntien ja alueiden kehityksen erkaantumiseen sekä myös ympäristökysymysten erilaisiin ilmene-mismuotoihin.

Teollisuudenalan omistusrakenne on muuttunut ratkaisevasti. Tehtaat olivat vielä viisitoista vuotta sitten poikkeuksetta valtion omistuksessa. Nykyisin niitä hallitsevat erilaiset toimijat tehtaan henkilöstöstä kansainvälisiin metsäjätteihin. Suhverkostojen kannalta on olennaista, että neuvostoaikaiset ja Moskova-keskeiset yhteydet valtion

keskushallintoon ovat katkenneet. Niiden tilalle ovat tulleet uudet kytkökset, jotka liittävät tuotantolaitokset ja niiden hyödyntämät metsät osiksi hyvin erilaisia yritysverkostoja. Näiden verkostojen keskuksat sijaitsevat eri puolilla, minkä vuoksi Venäjän metsäteollisuus koostuu erilaisista ja eri suuntiin suuntautuneista verkostoista (ks. Kortelainen & Kotilainen 2003).

Myös metsäteollisuustuotteiden markkina-alueet ovat muuttuneet. Neuvostoteollisuus myi lähes pelkästään kotimaanmarkkinoille, joiden kysyntä romahti 1990-luvun alussa. Tuotantoa alettiin suunnata yhä enemmän vientiin, ja nykyisellään tuotteista yli puolet viedään pois Venäjältä. Tärkeimpiä vientisuuntia ovat Euroopan Unioni ja yhä enemmän Kiina. Niinpä teollisuudenala on nykyisellään jakautunut kolmeen pääryhmään vientiyhteyksien perusteella. Monet läntisen Venäjän tehtaista ovat suuntautuneet erityisesti Länsi-Euroopan markkinoille, kun taas Siperian ja Kaukoidän tuotanto löytää kuluttajansa Kiinan maaperältä. Kolmantena ryhmänä ovat vielä kotimarkkinoille suuntautuneet yritykset. Voidaan sanoa, että Venäjän metsäteollisuuden topologiset yhteydet ovat Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen hajautuneet eri suuntiin. Omistussuhteet ja vientisuunnat ovat liittäneet tehtaata hyvinkin erilaisiin verkostoihin. Jotkut niistä ovat vahvasti kiinnittyneet Länsi-Euroopan metsäteollisuuteen ja markkinoihin kun taas monet muut ovat riippuvaisia Venäjän sisäisistä tai Kiinan markkinoista. Nämä uudenlaiset yhteydet näkyvät yhdyskuntien ja alueiden kaikella tavalla eriytyneenä kehityksenä. Eriytyminen näkyy myös ympäristöasioissa. Osa metsäteollisuusyhdyskunnista ja metsätalousalueista on tullut samojen prosessien piiriin, joiden vaikutuksesta läntinen metsäsektori on joutunut panostamaan huomattavasti ympäristöasioihin. Venäjälle ja Kiinaan suuntautunut tuotanto on sen sijaan voinut toimia välittämättä samalla tavalla näistä uusista ympäristöpaineista. (Ks. Kortelainen & Kotilainen 2003; Tysiachniouk *et al.* 2005)

Jotta venäläisen metsäsektorin ympäristösuhteen eriytyminen ja erilaisten toimijoiden roolia voitaisiin ymmärtää, on ensin tarkasteltava metsiin liittyvien ympäristökysymysten kehitystä globaalina ilmiönä. Sen jälkeen analysoimme kansainvälistymisen vaikutuksia metsäteollisuuden ympäristösuhteeseen Venäjällä viimeisen vuosikymmenen aikana. Esittelemme tapauksia, joiden kautta voidaan ymmärtää, miten erilaiset ulkoiset yhteydet ovat vaikuttaneet ja vaikuttavat paikalliseen ympäristösuhteeseen.

Metsäsektorin ympäristökysymysten globaali toimijakenttä

Vaikka metsäteollisuudella on yhä edelleen paljon ongelmia ympäristökysymysten suhteen, on tuotannonalan ympäristösuhteessa tapahtunut suuri muutos viimeisten vuosikymmenien aikana. Muutoksesta käytetään usein nimitystä vihertyminen, jolla viitataan ympäristökysymysten huomioimiseen sekä ympäristövaikutusten kontrolloinnin että diskursiivisen muutoksen osalta. Metsäteollisuuden vihertymisen ovat havainneet monet tutkimukset sekä läntisissä että tropiikkiin uusissa teollisuusmaissa (esim. Hayter & Soyes 1996; Kisser & Kirschten 1996; Kotilainen 1996; Sæther 1998; Kortelainen 1999; Sonnenfeld 2000; Rytteri 2002). Nämä tutkimukset ovat osoittaneet, että viimeiset kolme vuosikymmentä ovat tuoneet mukanaan suuren muutoksen niin metsäteollisuusyhtiöiden diskursseihin ja toimintaan kuin ympäristön laatuunkin. Satunnaisista onnettomuuksista huolimatta päästöt vesiin ja ilmaan ovat vähentyneet. Vaikka metsien suojelumääristä ja hakkuumenetelmistä yhä edelleen käydään kiivasta keskustelua, on metsätalousmenetelmissä ainakin osittain siirrytty suurimittaisista avohakkuista pienimuotoisempiin menetelmiin. Myös ympäristödiskurssit ovat tulleet osaksi metsäsektorin toimintaa, ja nykyisin sellaiset käsitteet kuten biodiversiteetti, metsien sertifiointi, ympäristöimago tai puhtaat teknologiat kuuluvat metsäteollisuuden ammattisanastoon.

Eri puolilla toteutetut tutkimukset ovat korostaneet vihertymisprosessin poliittista luonnetta ja ympäristökamppailujen merkitystä. Muutokset niin metsäteollisuutta ohjaavassa ympäristöpolitiikassa kuin myös ympäristöteknologian kehittämisessä ja käyttöönotossa ovat olleet seurausta eri toimijaryhmien ja -liittoutumien välisestä kamppailusta. Kehityskulku ei ole lähtenyt liikkeelle pelkästään teknologian vetämänä eivätkä yhtiöt ole aloittaneet ympäristöinvestointiensa toteuttamista vapaaehtoisesti. Metsäteollisuusyritykset harasivat pitkään ympäristövaatimuksia vastaan sillä perusteella, että vaadittavat investoinnit olisivat liian kalliita ja voisivat johtaa tehtaiden sulkemiseen (esim. Marchack 1995: 45–47). Muutokset ovat vaatineet kärjekästä ympäristökeskustelua, mielenilmaisuja, julkisuuskampanjointia ja kansalaisaktiivisuutta. Keskusteluun ja kamppailuihin osallistunut toimijajoukko on ollut kaikkialla jokseenkin samanlainen. Seuraavassa erittelemme näitä toimijatahoja.

Paikalliset ympäristökonfliktit ovat usein ol-

leet avainasemassa ja laajentuneet toimijoiltaan ja vaikutuksiltaan hyvinkin laajoiksi. Erityisesti saatekysymykset ovat saaneet tehtaiden lähialueiden toimijat liikkeelle kamppailemaan tehokkaampien puhdistusmenetelmien puolesta. Tutkimuksissa on esitetty lukuisia esimerkkejä siitä, kuinka paikalliset kansalaisryhmät ovat liittoutuneet ympäristöliikkeen kanssa ja kamppailleet onnistuneesti metsäjätettä vastaan. Vaikka kansalaisryhmien tavoitteet ovat olleet pohjimmiltaan paikallisia, ovat konfliktit usein johtaneet ympäristösäännösten muutoksiin valtakunnantasolla. Esimerkiksi Suomessa 1980- ja 1990-luvuilla käydyt kaksi paikallista kamppailua Keski-Suomessa ja Pohjois-Karjalassa johtivat paitsi konfliktin kohteena olleiden tehtaiden päästöjen vähenemiseen myös valtakunnallisiin vesilainsäädännön muutoksiin (Konttinen 1998; Kortelainen 1999). Samantapaisia esimerkkejä löytyy muista teollisuusmaista (esim. Sæther 1998) ja Kaakkois-Aasian vastateollistuneista maista (Sonnenfeld 2000), missä paikallisella tasolla alkaneet konfliktit ovat ”hypänneet” mittakaavasta toiseen saaden aikaan muutoksia kansallisessa ympäristöpolitiikassa. Näille kamppailuille on 1990-luvulta lähtien ollut tyypillistä kansainvälistyminen. Kun aiemmin toimijaverkostojen tilallinen mittakaava oli usein paikallinen ja kansallinen, on viime aikoina ratkaisevaan asemaan noussut toimijoiden kyky liittoutua ja hyödyntää yhteyksiä yli kansallisten rajojen.

Usein paikallisten toimijatahojen vaikutusvalta olisi ollut suhteellisen vähäinen ilman heidän tavallisia liittolaisiaan eli kansainvälisiä ympäristöjärjestöjä. Lähes kaikki ympäristöjärjestöt WWF:stä Maanystäviin ja Earth First! -järjestöön ovat ottaneet metsäteollisuuden ympäristövaikutukset ohjelmaansa. Erityisen aktiivinen järjestö tällä rintamalla on ollut Greenpeace. 1980-luvulla jätevesipäästöt olivat Greenpeacen kohteena, kun se kampanjoi metsäteollisuutta vastaan Euroopassa ja Pohjois-Amerikassa (esim. Kisser & Kirschten 1996). 1990-luvulla toimintakenttä laajeni koskemaan paperin kierrätystä, vanhoja metsiä ja biodiversiteettiä (esim. Hayter & Soyes 1996; Sæther 1998). Tässä mielessä hyvin organisoiduista ympäristöjärjestöistä on kasvanut toimijoita, jotka voivat koordinoita toimintaa periaatteessa missä päin maailmaa tahansa. Ympäristöjärjestöjen ”ekotaktikka” pyrkii vaikuttamaan yleiseen mielipiteeseen, poliittisiin toimijoihin sekä yhtiöiden päätöksentekoon. Toiminta koostuu usein mielenilmaisuista ja tiedon jakamisesta eri alueilla ja aluetasoilla, mikä tekee toiminnasta maantieteellisesti laajaa ja hyvin nopealiikkeistä (Hayter *et al.* 2003: 19).

Vaikka paikallisten kansalaisryhmien ja ympäristöliikkeen voidaan katsoa olleen keskeisiä toimijoita vihertymisprosessin käynnistämässä, ne eivät sinällään ole pystyneet pakottamaan metsäteollisuutta muuttamaan toimintatapojaan. Nämä toimijat ovat tarvinneet avukseen valtiovallan sääntelyvaltaa. Teollisuusmaiden ympäristöpolitiikka ja -hallinto ovat käytännössä kehittyneet vastauksena ympäristökongflikteihin myös metsäteollisuuden osalta. Pohjoismaissa ja Pohjois-Amerikassa sijaitsevilla tärkeimmillä metsäteollisuusmaissa voimakas kritiikki ja vaatimukset vähentää ilma- ja vesipäästöjä johtivat tiukempiin lupaehtoihin ja ympäristöviranomaisten vaikutusvallan kasvuun (Marchak 1995: 45–47; Sæther 1998), ja muutamia vuosia myöhemmin samankaltainen prosessi toistui muutamissa trooppisen metsävyöhykkeen maissa (Sonnenfeld 2000). Kasvaneen vaikutusvaltansa avulla ympäristöviranomaiset voivat pakottaa yhtiöt investoimaan ympäristönsuojeluun, parantamaan puhdistusjärjestelmiä ja äärimmäisissä tapauksissa jopa sulkemaan tehtaita.

Toinen toimijaryhmä, joka voi pakottaa yhtiöt muutoksiin, ovat niin sanotut markkinatoimijat, joita ovat yhtiöiden asiakkaat (myyntiyhtiöt, kustannusliikkeet jne.) sekä tuotteiden loppukäyttäjät (kotitaloudet, toimistot jne.). Ympäristöjärjestöjen ekotaktiikka on tavallisesti pyrkinyt suuntaamaan vaikutuksensa metsäteollisuuden tuotteiden markkinoille. Tietyillä markkina-alueilla, erityisesti Saksassa, laajan ympäristötietoisuuden katsotaan vaikuttavan kuluttajien ostopäätöksiin. Hayter ja Soyez (1996) esittävät havainnollisen esimerkin siitä, kuinka Greenpeace levitti Saksassa median välityksellä tietoa ja mielikuvia Brittiläisen Kolumbian avohakkuista. Kohdistamalla mediakampanjan muutamaa suurta painotaloa vastaan Greenpeace onnistui saamaan ne puolelleen. Julkisen paineen alla painotalot päättivät lopettaa paperin oston Brittiläisen Kolumbian tuottajilta. Tämän seurauksena metsänkorjuumenetelmiä uudistettiin ja hakkuumääriä pienennettiin, mikä puolestaan johti työttömyyteen ja muihin yhteiskunnallisiin ongelmiin Brittiläisessä Kolumbiassa.

Metsäperiferioiden luontosuhteen uudelleenmäärittely Venäjällä

Metsä kiistan kohteena

Suunnitelmatalouden aikana suojelualueista, hakkuumenetelmistä ja metsätalouden epäkohdista keskusteltiin neuvostoliittolaisen älymystön piirissä, mutta nämä aiheet eivät juurikaan

aiheuttaneet julkista protestointia (Weiner 1999; Kortelainen 1995). Metsäteollisuuden kohdalla merkittävin kritiikki kohdistui vesistö päästöihin, huomattavimpana tapauksena Baikal-järven rannalle suunniteltua ja toteutettua selluloosatehdasta vastaan kohdistunut kamppailu 1960-luvulla (Ziegler 1987: 53–57; Weiner 1999: 355–373). 1990-luvulla metsiä koskeva keskustelu muuttui, ja Venäjän metsien tilanne nousi ympäristökeskustelun ytimeen (ks. Tysiachniouk *et al.* 2005). Yksi merkittävistä alueista, jonka metsien tilanne herätti keskustelua 1990-luvun puolivälissä, oli Venäjän luoteinen raja-alue. Suurelta osin Karjalan tasavaltaan sijoittunut konflikti oli seurausta kahdenlaisista uusista spatiaalisista yhteyksistä, jotka alkoivat määritellä paikallista ympäristösuhdetta Venäjän luoteisella rajaseudulla. Yhtäältä metsäalueet kytkeytyivät uudella tavalla kansainvälisiin metsäteollisuuden verkostoihin, ja toisaalta ympäristöjärjestöjen kansainväliset verkostot näyttelivät keskeistä roolia kamppailun kulussa. Alla oleva Karjalan metsäkiistan tarkastelu perustuu pääasiassa olemassaolevaan tutkijoiden ja kampanja-aktivistien tuottamaan kirjalliseen materiaaliin (Vorobiov 1999; Aksenov 2000; Yanitsky 2000; Vorobjov & Bolotova 2003).

Karjalan metsäkiistan juuret ulottuvat neuvostoaajan metsäteollisuuden puunhankintaan. Teollisuudenalan laajentuessa 1900-luvun alkupuolella hakkuiden piiriin otettiin helposti saavutettavat alueet. Tältä ajalta on peräisin vielä nykyisinkin Karjalan tasavallassa vallitseva jako kahdentyyppiin metsiin. Liikenneyhteyksien varsilta liikkakkuut johtivat metsien häviämiseen, kun taas syrjäisemmät alueet ja erityisesti rajaseudut jäivät lähes koskemattomaan tilaan (ks. Tynkkynen 1999: 29–32). 1990-luvulla paineet vielä käyttämättömien metsävarojen hyödyntämiseen kasvoivat. Karjalan oma metsäteollisuus oli kriisissä, mutta suomalaiset metsäyhtiöt laajensivat puunhankintaansa Venäjän puolelle. Kasvava puuvirta alkoi virrata rajan yli suomalaisiin tehtaisiin, joissa tehty paperi ja puutuotteet puolestaan liikkua Keski-Euroopan markkinoille. Tällä tavoin laajat metsä- ja metsätyöalueet liittyivät osiksi suomalaisen metsäteollisuuden laajoja verkostotiloja, joka puolestaan kytki ne markkinayhteytensä kautta saksalaisiin ja muihin keskieurooppalaisiin kulutusmarkkinoihin.

Varsinainen kamppailu alkoi, kun vähän aiemmin Venäjällä toimintansa aloittaneet ympäristöjärjestöt alkoivat puhua Karjalan vanhoista metsistä ja vaatia niiden suojelua. Keskeiseksi keinoksi suojelijoiden toiminnassa muodostui tapa, jolla ne pyrkivät vaikuttamaan metsäyhtiöihin kuluttajien

kautta. Tämä edellytti tiivistä kansainvälistä yhteistyötä, jossa venäläiset, suomalaiset ja saksalaiset ympäristöaktivistit toimivat koordinoitusti ja yhteisin tavoittein (Aksenov 2000; Yanitsky 2000). Venäläiset aktivistit kartoittivat Karjalan vanhat metsät samalla konstruoiden vanhan metsän määritelmän, keräsivät tietoa niissä hakkaavista yrityksistä sekä luovuttivat tiedot suomalaisille ja saksalaisille järjestöille. Nämä puolestaan ottivat selvää siitä, mitä tuotteita vanhoista metsistä hakatusta puusta tehtiin ja mitkä asiakkaat käyttivät tuotteita Saksassa. Saadut tulokset julkaistiin mahdollisimman näytävästi kaikkien osallisten maiden medioissa ja erityisesti tuotteiden päämarkkina-alueella Saksassa (Vorobiov 1999; Vorobjov & Bolotova 2003).

Tiedonsiirron vaikutusta vahvistettiin suoralla toiminnalla, jossa erityisesti silloinen Enso (nykyisin Stora Enso) oli huomion kohteena. Vuonna 1996 Greenpeace järjesti tapahtumien ketjun, jonka tavoitteena oli konkretisoida saksalaisten kuluttajien ja Karjalan vanhojen metsien välistä yhteyttä. Elokuussa 1996 joukko aktivisteja esti kahden metsätökonkeen toiminnan, joiden kerrottiin olleen hakkaamassa vanhaa metsää kuljetettavaksi Enson Enocellin tehtaalle. Kaksi päivää myöhemmin Greenpeacen aktivistit sulki Enocellin tehtaasta portin ja estivät Venäjältä tulevat puunkuljetukset. Samanaikaisesti Helsingissä järjestettiin kansainvälinen lehdistökonferenssi, jossa esiteltiin vanhojen metsien karttoja ja Enson toiminnasta kertovia dokumentteja. Kaksi kuukautta myöhemmin ympäristöaktivistit estivät suomalaista paperia kuljettaneen rahtialuksen lastin purkamisen saksalaisessa Lyypekin satamassa (Greenpeace 1996a; 1996b; Vorobjov & Bolotova 2003).

Enso julisti vuoden mittaisen hakkuumoratorion kiistanalaisiin metsiin Karjalan tasavallassa vain muutama päivä Lyypekin mielenosoituksen jälkeen. Lisäksi yhtiö ehdotti yhteistyöelimen perustamista, johon kutsuttiin edustajia ympäristöjärjestöistä, hallinnosta ja metsäteollisuudesta (Aksenov 2000; Yanitsky 2000). Useat suomalaiset, ruotsalaiset ja norjalaiset yritykset liittyivät hakkuumoratorioihin, joiden voimassaoloa on pidennetty jälkepäin. Niinpä vielä lähes kymmenen vuotta myöhemmin ne ovat pääosin voimassa. Tällä tavoin noin kahden miljoonan hehtaarin laajuiset vanhojen metsien alueet ovat olleet käytännössä suojeltuja.

Tässä kiistassa Karjalan metsien kohtaloa ja arvoa määriteltiin pitkälle kansainvälisten metsäjäntien pääkonttoreista ja ympäristöjärjestöjen ylikansallisista verkostoista käsin. Tasavallan hal-

linto ja paikalliset asukkaat suhtautuivat suojelemaan taloudellisten menetysten pelossa kielteisesti mutta eivät pystyneet juurikaan itsenäisesti vaikuttamaan asiain kulkuun (ks. Huuskonen 2005). Ympäristöjärjestöjen määrittelyvalta piili niiden kyvyssä mobilisoida tuotannollisia yhteyksiä noudatteleva kansainvälinen verkosto sekä tehdä uudet tuotannon tilalliset yhteydet näkyviksi kuluttajamaissa. Metsäyhtiöiden päätöksiin vaikutti nimenomaan kuluttajaboikottien ja imagon menetyksen uhka, joka leijui vanhojen metsien hakkaajiksi leimautuvien yritysten yllä. Jos metsät olisivat tuottaneet raaka-ainetta Venäjän markkinoille, vastaavia moratorioita ei olisi saatu aikaan. Nyt läntiset yhteydet niin sanotuille ympäristötietoisille markkinoille antoivat suojelijoille vallan määrittellä metsäteollisuuden luontosuhdetta uudella tavalla. Yhteyksien ”paljastaminen” antoi ympäristöliikkeelle vallan myös tuottaa uusia territoriaalisia tiloja, kun vanhat metsät identifioitiin, piirrettiin kartoille ja onnistuttiin irrottamaan tuotantotoiminnasta. Sittemmin alueiden rajojen koskemattomuutta on tarkasti vartioitu ja rikkeistä on raportoitu eri osapuolille ja medialle.

Konsensus: ympäristösertifointi ja metsätalous

Vorobjov ja Bolotova (2003) jakavat ympäristöliikkeen toiminnan Karjalan vanhojen metsien kiistassa kahteen osaan: konfliktivaiheeseen ja kompromissivaiheeseen. Edellä kuvatussa konfliktivaiheessa, joka ajoittui 1990-luvun puoleenväliin, ympäristöjärjestöt keskittyivät suoran toiminnan tempauksiin sekä toisaalta informaation levittämiseen. Tällöin mukana oli useiden eri maiden aktivisteja. Kompromissivaiheessa se puolestaan pyrki suojelualueiden perustamiseen Venäjän Karjalaan. Erityisen paljon ympäristöjärjestöt ovat kuitenkin pyrkineet yhteistyöhön yritysten kanssa. Tilannetta voidaan kutsua myös konsultointimaliksi, jonka mukaisesti ympäristöjärjestöt pyrkivät konfliktin asemasta suoraan yhteistyöhön yritysten kanssa (ks. Kotilainen 2004).

Tällaisia tilanteita on nähty muuallakin Venäjän alueilla. Hyvä esimerkki on Koverninon sertifointiprosessi Nizgorodskin alueella, jossa Axel Springer, OAO Volga ja WWF toimivat yhdessä. Metsäsertifikaatista on tullut maailmanlaajuisesti keskeinen väline, jolla metsäalan yritykset pyrkivät osoittamaan ympäristövastuullisuuttaan eri osapuolille. Sertifioitu metsä säilyy talousmetsänä, mutta tuottajien on sitouduttava noudattamaan tarkkoja alueiden ekologiaa ja sosiaalisia oloja koskevia sääntöjä. Venäjälle ensimmäiset sertifiointi-

vaatimukset ilmaantuivat vasta 1990-luvun lopulla (Karpachevsky 2001; Butrin 2002). Sen jälkeen sertifiointitahti on ollut nopeaa. Syyskuussa 2005 maassa oli jo lähes 6,4 miljoonaa hehtaaria FSC-standardin (*Forest Stewardship Council*) mukaan sertifioitua metsää (FSC 2005), vaikkakin se on vain pieni osa Venäjän 764 miljoonan hehtaarin metsäpinta-alasta. Vaikka erilaisten sertifiointijärjestelmien käyttöönotosta on Venäjällä keskusteltu (Tysiachniouk 2005), on FSC ainoa tällä hetkellä Venäjällä käytössä oleva menetelmä. Tätä järjestelmää ovat ajaneet maailmanlaajuisesti käyttöön monet keskeiset ympäristöjärjestöt, varsinkin WWF.

Yksi ensimmäisistä Venäjällä sertifioituista metsistä oli Koverninon *leshoz* (116 000 ha), jolle myönnettiin FSC sertifikaatti vuonna 2002. Kaksi vuotta myöhemmin sertifiointi peruttiin väliaikaisesti taloudellisiin syihin nojaten. Sertifiointin toteuttaneen toimiston (GFA Terra Systems) edustajan mukaan peruutus ei johtunut ekologisista vaan taloudellisista syistä, joita ei kuitenkaan haluttu tarkentaa (Huljus 2005). Joka tapauksessa tapahtumien kulku antaa esimerkin sertifiointiprosessiin vaikuttaneista syistä ja toimijoista. Tarkastelu perustuu prosessissa mukana olleiden yhdessä laatimaan raporttiin ja sertifiointiasiakirjoihin (Droste 2002; First FSC-certified... 2003), joiden tietoja on täydennetty ja tarkistettu sertifioidun edustajalta (Huljus 2005).

Koverninon *leshoz* on tärkeä raakapuun tuottaja OAO Volga -paperitehtaalle, joka on yksi Venäjän suurimmista sanomalehtipaperin valmistajista. Läntinen ja erityisesti saksalainen vaikutus on ollut tehtaalla vahva, mikä on myös suunnannut yhtiön ympäristöstrategiaa. Volgan paperitehdas yksityistettiin vuonna 1994, ja sen osake-enemmistö oli saksalaisen HIT AG -paperinmyyjäyhtiön hallussa aina vuoteen 2001 saakka. Myös vientiyhteydet länteen ovat olleet kiinteät, sillä noin kaksi kolmasosaa tuotannosta on suuntautunut Länsi-Eurooppaan ja erityisesti Saksaan (Crotty 2002; Park & Grin 2003). OAO Volgan johto oli 1990-luvun puolivälissä tilanteessa, jossa niin saksalaiset omistajat, asiakkaat kuin rahoittajatkin peräsivät yhtiön ympäristövastuuta. Tehtaan johto ottikin tavoitteekseen ympäristöimagon kiillottamisen, mihin tarkoitukseen puuntuottaja-alueen sertifiointin katsottiin sopivan hyvin. Yhtiön taloudelliset vaikeudet hautasivat nämä suunnitelmat alleen aina 2000-luvun alkuun saakka, jolloin parantunut talous antoi mahdollisuuden kaivaa sertifiointisuunnitelmat uudelleen esille (Park & Grin 2003).

Aloite sertifiointin toteuttamiseen tuli Saksasta Axel Springer Verlag -kustannusyhtiöltä, joka

on tärkein OAO Volgan ulkomainen asiakas. Se uhkasi paperitehtaan johtoa liikesuhteen katkaisemisella, jos sertifiointiprosessia ei laiteta käyntiin. Saksalaisyhtiö on ympäristökriittisen toimijan maineessa paperimarkkinoilla, ja sen painostus on vaikuttanut muun muassa monien pohjoismaisten metsäyhtiöiden toimintaan. Axel Springer on toiminut yhteistyössä muiden muassa suomalaisen UPM-Kymmenen ja norjalaisen Norske Skogin kanssa (ks. esim. Sæther 1998). Yhdessä nämä ovat pyrkineet kehittämään menetelmiä, joilla puiden alkuperä ja tuotantoketjut tulisivat entistä "läpinäkyvämmiksi" (Nehm 2003). Pitääkseen yllä ympäristöimagoaan Axel Springerin oli tärkeää kiinnittää huomiota myös venäläisen paperintuottajansa tekemisiin.

Ympäristöjärjestö WWF otti myös aktiivisesti osaa prosessiin, ja saksalainen yhteys oli jälleen vahvasti esillä. Järjestön kansalliset toimistot Venäjällä ja Saksassa toimivat tiiviissä yhteistyössä tässä asiassa. WWF edustaa monia muita ympäristöjärjestöjä huomattavasti maltillisempaa linjaa kampanjoissaan. WWF ei perusta toimintaansa niinkään kärjistyneisiin ristiriitatilanteisiin tai julkisuuskampanjoihin, vaan se pyrkii yhteistyöhön myös talouden toimijoiden kanssa. Tällaista yhteistyötä varten se perusti osana Venäjän metsäkampanjaansa "ympäristöllisesti vastuullisen metsäteollisuuden yhdistyksen" (*Assotsiatsija ekologičeski otvetstvennyh lesopromyšlennikov Rossii*), jonka kautta pyritään parantamaan yritysten ympäristönsuojelua ja ympäristöimagoja sekä etsimään tietyt kriteerit täytävälle tuotteille ostajia. Metsien sertifiointin edistäminen kuuluu olennaisena osana tähän toimintaan. Kun yhdistys perustettiin, OAO Volga liittyi siihen ensimmäisten joukossa. Kun yhtiö muun muassa neuvotteli hampurilaisen sertifioidun, GFA Terra Systemsin kanssa, toimi WWF yhteyksien solmijana (Evers & Prichnikov 2003).

Koverninon *leshozin* tehtävänä sertifiointiprosessissa oli yrittää sopeuttaa toimintansa sertifioidun antamien sääntöjen mukaiseksi. Se ei tapahtunut aivan helposti, sillä GFA Terra Systemsin asettamat tavoitteet ja ehdot aiheuttivat kiivasta keskustelua paikanpäällä järjestetyissä kokouksissa (Huljus 2003). Paikalliset olosuhteet kuitenkin vaikuttivat alueen valintaan sertifiointin pilotti-alueeksi. Leshoz oli jo aiemmin saanut mainetta uusien metsätaloudenmenetelmien pioneerialueena, minkä vuoksi sieltä nähtiin löytyvän parhaat edellytykset sertifiointin toteuttamiseen. Sertifioidun vaatimat ekologiset ja työturvallisuuteen liittyvät vaatimukset toteutettiin OAO Volgan rahoituksen turvin (Rubzov 2003).

Koverninon sertifiointiprosessin tapahtumien kulku poikkesi paljon Karjalan metsäkamppailusta. Koverninossa ei syntynyt konfliktia, vaan prosessi eteni yhteistyössä eri osapuolten kesken. Tuloksena ei ollut myöskään hakkuukielloalueita vaan sertifioituja tuotannon piiriin kuuluvia alueita. Prosesseilla oli kuitenkin myös yhtäläisyyksiä, sillä myös Koverninon tapauksessa taustalla olivat muuttuneet spatiaaliset yhteydet. OAO Volgan taloudellisten yhteyksien kautta leshoz oli liittynyt verkostotilaan, jonka toisessa päässä olivat saksalainen painotalo ja kuluttajat. Nämä yhteydet yhdistettynä Koverninon suotuisiin paikallisiin olosuhteisiin antoivat mahdollisuuden tehdä siitä sertifioidun mallimetsän. Aika näyttää, onko sertifiointin peruutus lopullinen, vai löytyykö siihen toimiva ratkaisu, kuten sertifiointijärjestöjen edustaja vakaasti uskoo (Huljus 2003).

Lopuksi

Edellä kuvatut metsien käyttöön liittyvät tapaukset ilmentävät hyvin niitä prosesseja ja toimiryhmien välisiä yhteyksiä, jotka tuovat ulkopuolisia vaikutteita Venäjän metsäsektoriin. Kokonaisuutena kyse on omistuksen, markkinayhteyksien ja ympäristöliikkeen muodostamista sosio-spatiaalisista kuvioista. Yhtäältä ympäristöpolitiikan muotoutuminen pitää ymmärtää osana Venäjän nopealiikkeistä ja epävakaa sosioekonomista kehitystä, jossa kansalliset, alueelliset ja paikalliset muutokset vaihtelevat huomattavasti. Toisaalta se pitää nähdä osana laajempia tilallisia yhteyksiä, jotka ilmenevät erityisesti talouden ja ympäristöpolitiikan ylikansallistumisena. Tuloksena on monimutkainen vyyhti, joka vaikuttaa eri paikkakuntiin eri tavalla ja tarjoaa toimijoille alueellisesti varsin erilaiset toimintaympäristöt. Metsäalueet ja yhdyskunnat tehtäin sijoittuvat eri tavoin siihen asetelmaan, joka Venäjän metsäteollisuuteen on muodostunut yksityistämisen jälkeen.

Metsiä ja metsäteollisuutta koskeva ympäristöpolitiikka on alkanut muotoutua uudella tavalla 2000-luvun alun Venäjällä. Maan ympäristö- ja metsähallinnot ovat kamppailleet muutosten kourissa ja osittain menettäneet vaikutusvaltaansa (ks. Peterson & Bielke 2001; Kuliasova & Kuliasov 2002; Crotty 2003), mutta samalla mukaan ovat tulleet monet muut toimijat. Kansainvälisellä ympäristöliikkeellä on tärkeä rooli, koska niiden prioriteetit vaikuttavat myös ympäristökysymysten ja -politiikkojen alueelliseen kohdentumiseen ja paikallisiin muotoihin. Yhdessä sertifiointijärjestöjen ja -yritysten kanssa ne muodostavat vahvan

toimijajoukon, joka on pystynyt vaikuttamaan paikallisiin luonnon tuottamisen muotoihin eri puolilla Venäjän metsäperiferioita. Tämä on ollut mahdollista vain metsissä, jotka ovat kytkeytyneet läntisiin ja erityisesti saksalaisiin markkinoihin ja toimijoihin. Saksasta on tullut vahva kansainvälisen ympäristöpolitiikan ja -liikehdinnän keskus, jonne ovat kerääntyneet niin ympäristö- kuin sertifiointijärjestöjenkin keskeiset toimijat. Sieltä käsin pystytään vaikuttamaan myös joidenkin venäläisten metsäalueiden kohtaloihin, kuten tutkimusesimerkkimme osoittivat.

Venäläisen ympäristöliikkeen toimintamalli on muuttunut paljon viimeisen kymmenen vuoden aikana. Karjalan metsäkiista edusti aiemmin valinnutta konfliktimallia, mutta Koverninon sertifiointiprosessi ilmensi enemmänkin konsensushakuisuutta. Uutta suuntausta voidaan luonnehtia käsitteellä ympäristöpolitiikan konsultointimalli (ks. Kotilainen 2004), jossa ympäristöjärjestöjen ja teollisuuden välille on muodostunut yhteistyösuhde. Tämä konsensusperiaate pätee kuitenkin vain joihinkin merkittävimpiin, hyvin organisoituihin ja rahoitettuihin järjestöihin sekä suuriin metsäteollisuusyrityksiin. Sitä voidaan luonnehtia ”ylikansallistuneiden koalitioksi”, jossa monikansallisen liiketoiminnan ja kansalaistoiminnan intressit ovat löytäneet toisensa.

Voidaan kysyä, ovatko jotkut yritykset nykytilanteessa vihreämpiä kuin ympäristöhallinto, niin kuin joskus on ympäristöaktivistien taholta väitetty (Kotilainen *et al.* 2005). Metsien vapaaehtoinen sertifiointi ympäristöjärjestöjen suosiman järjestelmän mukaan ja yritysten osallistuminen mallimetsähankkeisiin ovat osoituksia siitä, että väitteessä voi olla perää. On kuitenkin muistettava, että yritysten vihreys on taloudelle alisteista ja usein pakon sanelemaa. Ne yritykset, jotka eivät ole liittyneet markkinoiden tai omistuksen kautta ”läntisiin” verkostotiloihin, välttävät asiakkaiden tai ympäristöjärjestöjen painostuksen. Nämä yritykset eivät ole osoittaneet paljoakaan kiinnostusta ympäristönsuojelun tehostamisen suuntaan.

Laajentuneet ja vaihtelevasti paikkakuntiin vaikuttavat yhteydet ilmentävät relationaalisen tilan uudenlaisia ja monimittakaavaisia muotoja. Tällaisten rajat ja skaalat läpäisevien yhteyksien on usein katsottu johtavan tilanteeseen, jossa territoriaalisuuteen perustuva tapa jäsentää tilaa olisi menettämässä merkitystään (esim. Amin 2002). Kuvaamamme esimerkit kyseenalaistavat tällaisia tulkintoja. Uudet yhteydet ja niitä muokkaavat toimijat ovat tuottaneet uusia verkostotiloja, mutta samalla – ja osana samoja prosesseja – on

syntynyt uudenlaisia territoriaalisia tiloja. Niin vanhoja metsiä kuin sertifioituja metsiäkään ei ollut olemassa, ennen kuin ympäristöjärjestöt, sertifioijat ja muut osalliset tuottivat ne symbolisesti ja materiaalisesti toimintansa kautta. Alueet määriteltiin ja rajattiin luonnontieteellisiin kriteereihin, merkittiin kartoille ja ne saivat laajan hyväksynnän ympäristökonfliktien ja sertifiointiprosessin kuluessa. Tämä osoittaa, että globalisaatio maailmanlaajuisine yhteysverkkoineen ei välttämättä johda territoriaaliseen tilan katoamiseen vaan myös uudenlaisten rajattujen alueiden syntymiseen.

Territoriaalisuuteen perustuvien suojelutavoitteiden seurauksena Venäjän metsiin on muotoutumassa harva ”ympäristöpolitiikan saaristo”, joka koostuu sertifioitujen alueiden, suojelumetsien ja hakkuumoratorioiden saarekkeista. Tällaisen ”saaristopolitiikan” ongelmana on, että niitä tuottava ja niissä harjoitettava ympäristöpolitiikka ei välttämättä laajene saarekkeiden ulkopuolelle. Kaikki yritykset ja tehtaat eivät suinkaan ole mukana edellä mainituissa konsultointimalleissa. Kansallinen talouspolitiikka painottaa luonnonvarojen voimaperäistä hyödyntämistä ja monilla alueilla viranomaisten investointipolitiikassa suositaan kotimaisia yrityksiä ulkomaisten kustannuksella (ks. Zimin 2004). Kaikki nämä tekijät ennustavat, että suuri osa hyödynnettävistä metsävaroista tulee edelleen olemaan voimaperäisen ja laajenevan metsätalouden piirissä.

Alaviitteet

1. Artikkelin kirjoittamista on rahoittanut Suomen Akatemian Muuttuva Venäjä -tutkimusohjelman projekti numero 203960 Governance of Renewable Natural Resources in Northwest Russia.

Lähteet

Aksenov, Dmitry (2000). Lessons from Karelia. *Taiga News* 30: 6, http://www.taigarecue.org/index.php?view=taiga_news&tn_ID=83

Amin, Ash (2002). Spatialities of globalisation. *Environment and Planning A* 34, 385–399.

Bryant, Raymond L. (2001). Political ecology: a critical agenda for change? Teoksessa Castree, Noel & Braun, Bruce (toim.) *Social nature: theory, practice and politics*. Blackwell, Oxford.

Butrin, Dmitry (2002). Who owns Russia: the timber industry. History of the sector from 1991 to 2001. *The Russia Journal*, July 12–18.

Callon, Michel, Méadel, Cécile & Rabeharisoa, Vololona (2002). The economy of qualities. *Economy and Society* 31:2, 194–217.

Crotty, Jo (2002). Economic transition and pollution control

in the Russian Federation: beyond pollution intensification? *Europe-Asia Studies* 54:2, 299–316.

Crotty, Jo (2003). The reorganization of Russia's environmental bureaucracy: regional response to Federal changes. *Eurasian Geography and Economics* 44:6, 462–475.

Droste, H.J. (2002). *Public certification summary for forest management in Russia*. GFA Terra Systems, Hamburg, http://www.gfa-group.de/beitragdownloads/12662/Public_Summary_4.pdf

Evers, M. & Pichnikov, A. (2003). *Why FSC certification will help to improve forest management in Russia. First FSC-certified wood for Russian paper*. Axel Springer, OAO Volga & WWF, 29–32, <http://www.volga-paper.ru/pdf/fsc.pdf>

First fsc-certified... (2003). *First FSC-certified wood for Russian paper*. Axel Springer, OAO Volga & WWF, <http://www.volga-paper.ru/pdf/fsc.pdf>

FSC (2005). *FSC certified forests 13 September 2005*. Forest Stewardship Council, Bonn, Germany, http://www.fsc.org/keepout/en/content_areas/92/1/files/ABU_REP_70_2005_09_13_FSC_certified_forests.pdf

Greenpeace (1996a). *Activists block Enso's pulp mill in protest against destruction of Russian old growth forests*. Greenpeace press release 22 August 1996, <http://archive.greenpeace.org/pressreleases/forests/1996aug222.html>

Greenpeace (1996b). *Old growth forest destruction has a name – Enso*. Greenpeace action in Luebeck harbour against freighter with Enso paper. Greenpeace press release 17 October 1996, <http://archive.greenpeace.org/pressreleases/forests/1996oct17.html>

Harvey, David (1996). *Justice, nature and the geography of difference*. Blackwell, Oxford.

Hayter, Roger, Barnes, Trevor J. & Bradshaw, Michael J. (2003). Relocating resource peripheries to the core of economic geography's theorizing: rationale and agenda. *Area* 35:1, 15–23.

Hayter, Roger & Soye, Dietrich (1996). Clearcut issues: German environmental pressure and British Columbia forest sector. *Geographische Zeitschrift* 84:3–4, 143–156.

Huljus, Carsten (2003). *Certifying 110,000 ha in Koverninsky Leskhos. First FSC-certified wood for Russian paper*. Axel Springer, OAO Volga & WWF, 25–28, <http://www.volga-paper.ru/pdf/fsc.pdf>

Huljus, Carsten (2005). Henkilökohtainen tiedonanto 15.2.2005. Program Director, Certification Department, GFA Terra Systems, Hamburg.

Huuskonen, Matti (2005). Ostajien painostus säästi arvoalueen. *Helsingin Sanomat* 30.1.2005, A9.

Karpachevsky, Michael (2001). FSC boom expected in Russia in 2001. *Taiga Rescue Update* 22 January, http://www.taigarecue.org/index.php?views=news_update&cat=Russia&search=&nu_ID=118

Keil, Roger & Desfor, Gene (2003). Ecological modernisation in Los Angeles and Toronto. *Local Environments* 8:1, 27–44.

Kisser, Monica I. & Kirschten, Uta (1996). Reduction of waste water emissions in the Austrian pulp and paper industry. Teoksessa Jänicke, Martin & Weidner Helmut (toim.) *Successful environmental policy: a critical evaluation of 24 cases*. Edita Sigma, Berlin.

Kontinen, Esa (1998). From industrial consensus to environmental regulation: the coming of the Finnish industrial waste-water policy. *Water Policy* 1:3, 305–319.

- Kortelainen, Jarmo (1995). Ympäristökeskustelu Karjalan tasavallassa. *Terra* 107:1, 28–35.
- Kortelainen, Jarmo (1999). River as an actor-network: forest industry utilization of the Finnish lake and river systems. *Geoforum* 30:3, 235–247.
- Kortelainen, Jarmo (2003). Hybridinen maailma topologisissa tiloissa: toimijaverkkoajattelun maantiedettä. *Alue ja Ympäristö* 32:2, 2–11.
- Kortelainen, Jarmo (2005). Epäpuhtaat liittoumat – luonto ja tila maantieteellisessä toimijaverkkoajattelussa. Teoksessa Lehtinen, Ari (toim.) *Maantiede, tila, luontopolitiikka. Jobdatus yhteiskunnalliseen ympäristötutkimukseen*. Joensuu University Press, Joensuu.
- Kortelainen, Jarmo & Kotilainen, Juha (2003). Ownership changes and the transformation of the Russian pulp and paper industry. *Eurasian Geography and Economics* 44:5, 384–402.
- Kotilainen, Juha (1996). Between the global and the local in environmental politics – the social construction of biodiversity issue in the context of the Finnish forest question. *Nordisk Samhällsgeografisk Tidskrift* 23: 61–68.
- Kotilainen, Juha (2004). Shifting between the East and the West, switching between scales: Forest-industrial regimes in Northwest Russian borderlands. Teoksessa Lehtinen, Ari, Sæther, Bjørnar & Donner-Amnell, Jakob (toim.) *Politics of forests: Northern forest-industrial regimes in the age of globalization*. Ashgate, Aldershot.
- Kotilainen, Juha, Kortelainen, Jarmo, Pchelkina, Svetlana, Bolotova, Alla & Vorobiov, Dmitry (2005, tulossa) Transnationalisation of a border town. Teoksessa Kortelainen, Jarmo & Kotilainen, Juha (toim.) *Geographies of risk and reform. Environmental politics in the Russian forest peripheries*. Kikimora, Helsinki.
- Kuliasova, Antonina & Kuliasov, Ivan (2002). Reorganisation of environmental administration. Teoksessa Kortelainen, Jarmo & Kotilainen, Juha (toim.) *Environmental transformations in the Russian forest industry: Key actors and local developments*. Joensuun yliopisto, Karjalan tutkimuslaitoksen julkaisuja 136, Joensuu.
- Marchak, M. Patricia (1995). *Logging the globe*. McGill-Queen, Montreal.
- Massey, Doreen (1991). A global sense of place. *Marxism Today*, June 1991: 24–29.
- Massey, Doreen (2004). Geographies of Responsibility. *Geografiska Annaler B* 86:1, 5–18.
- Nehm, F. (2003). *Why the good stewardship of forests in Russia is important for users of printing paper in Germany. First FSC-certified wood for Russian paper*. Axel Springer, OAO Volga & WWF, 33–39, <http://www.volga-paper.ru/pdf/fsc.pdf>
- Park J. & Grin, V.I. (2003). *The long road to certification of wood supply. First FSC-certified wood for Russian paper*. Axel Springer, OAO Volga & WWF, 17–24, <http://www.volga-paper.ru/pdf/fsc.pdf>
- Peterson, D.J. & Bielke, Eric K. (2001). The reorganization of Russia's environmental bureaucracy: implications and prospects. *Post-Soviet Geography and Economics* 42:1, 65–76.
- Rubzov, B.V. (2003). *Success for the forestry authority of Kovermino: the first FSC certification in Russia of a papermill supplier. First FSC-certified wood for Russian paper*. Axel Springer, OAO Volga & WWF, 13–16, <http://www.volga-paper.ru/pdf/fsc.pdf>
- Rytteri, Teijo (2002). *Metsäteollisuusyrityksen luonto. Tutkimus Enso-Gutzeitin ympäristö- ja yhteiskuntavastuun muuttamisesta*. Joensuun yliopisto, maantieteen laitoksen julkaisuja No 10, Joensuu.
- Sæther, Bjørnar (1998). Environmental improvements in the Norwegian pulp and paper industry – from place and government to space and market. *Norsk Geografisk Tidskrift* 52, 181–194.
- Sheppard, Eric (2002). The spaces and times of globalization: place, scale, networks and positionality. *Economic Geography* 78:3, 307–330.
- Sonnenfeld, David (2000). Contradictions of ecological modernisation: pulp and paper manufacturing in South-East Asia. *Environmental Politics* 9:1, 235–256.
- Swyngedouw, Eric & Heynen, Nikolas C. (2003). Urban political ecology, justice and the politics of scale. *Antipode* 35:5, 898–918.
- Thrift, Nigel (2003). Space: The fundamental stuff of geography. Teoksessa Holloway, Sarah, Rice, Stephen & Valentine, Gill (toim.) *Key concepts in geography*. Sage, London.
- Tynkkynen, Veli-Pekka (1999). *Environmental Health in the Karelian Republic. The popular image of green forests and clean waters is a delusion*, The Finnish Environment 288, Edita, Helsinki.
- Tysiachniouk, Maria (2005, tulossa). Forest certification in Russia. Proceedings of the University of Yale, Forestry Programme.
- Tysiachniouk, Maria, Reisman, Jonathan & Kotilainen, Juha (2005, tulossa). Environmental movement in transformation. Teoksessa Kortelainen, Jarmo & Kotilainen, Juha (toim.) *Geographies of risk and reform. Environmental politics in the Russian forest peripheries*. Kikimora, Helsinki.
- Vorobiov Dmitry (1999). Transboundary movement toward the saving of the Karelian forests. Teoksessa Tysiachniouk, Maria & McCarthy, George W. (toim.) *Towards a sustainable future: environmental activism in Russia and the United States*. Institute of Chemistry of St. Petersburg State University, St. Petersburg.
- Vorobjov, Dmitri & Bolotova, Alla (2003). Ekologitšeskoje dviženije v zaštšitu Karelskih lesov. Teoksessa Tysjatsjnuk, Maria, Kuljasova, Antonina, Kuljasov, Ivan & Pšelkina, Svetlana (toim.) *Ekologitšeskaja modernizatsija lesnogo sektora v Rossii i ČŠA*. NII Himii Sankt-Peterburgskogo Gosudarstvennogo Universiteta Sankt-Peterburg, Sankt-Peterburg.
- Weiner, Douglas R. (1999). *A little corner of freedom. Russian nature protection from Stalin to Gorbachëv*. University of California Press, London.
- Yanitsky, Oleg (2000). *Russian greens in a risk society*. Kikimora Publications, Helsinki.
- Ziegler, Charles E. (1987). *Environmental policy in the USSR*. Frances Pinter, London.
- Zimin, Dmitry (2004). Macro-level reforms and regional change in Russia. Teoksessa Zimin, Dmitry (toim.) *Northwest Russia: current economic trends and future prospects*. Joensuun yliopisto, Karjalan tutkimuslaitoksen raportteja 13, Joensuu.